

خراسانی، نیز عنوان «آرامگاه شاعران خراسان» را مناسب‌تر می‌داند و می‌گوید: «مقبره الشعرا عنوان سنتی، تاریخی و شناخته‌شده‌ای است که در ابتدا که هنوز بحث انتخاب کلمات فارسی خیلی رایج نبود، از آن استفاده می‌شد، اما فضای آرامگاه فردوسی ایجاب می‌کند که از کلمات شناخته‌شده تر و فارسی‌تر استفاده کنیم. گاهی برخی، آرامستان شعرا می‌گویند و گاهی آرامگاه شاعران، در نهایت باید یکی از این دو را انتخاب کرد و روی آن ایستاد اما به نظر، آرامگاه شاعران خراسان بهتر باشد که البته این موضوع باید در هیئت امناتصویب شود.»

اولین فرد دفن شده در آرامگاه شاعران خراسان

به دلیل محدودیت‌های موجود در طوس از حیث تاریخی و باستانی در انتخاب زمین، از زمان مکاتبه اولین درخواست و موافقت آیت‌ا...، خامنه‌ای در سال ۷۰ تا قرار گرفتن قطعه زمین در اختیار شاعران حدود هشت سال سپری شد، بنابراین اولین فرد دفن شده در آرامگاه شاعران خراسان در طوس، احمد گلچین معانی بود که در اردیبهشت سال ۷۹ فوت کرد. دکتر علوی می‌گوید: «احمد گلچین معانی گرچه تهرانی بود، ۴۰ سال از عمر پربار خود را در مشهد سپری کرد. از ایشان آثار در خور توجهی به یادگار مانده است؛ به همین خاطر هنگام فوتشان، اعضای هیئت امنای دفن ایشان در آرامگاه شاعران خراسانی موافقت کردند و به این ترتیب ایشان اولین فردی بود که در این آرامگاه به خاک سپرده شد.»

نیاز به انتخاب یک عضو دیگر در هیئت امنای

مرحوم کمال دومین فرد مدفون در آرامگاه شاعران خراسان است که در شهریور ۷۹ فوت کرد. با فوت ایشان و مدتی بعد هم مرحوم صاحبکار، اعضای باقی مانده در صدد انتخاب دو جانشین برای هیئت امنایرآمدند. دکتر علوی می‌گوید: «ابتدا اعضا به دکتر شفیعی کدکنی پیشنهاد عضویت دادند اما ایشان به دلیل حضور نداشتن در مشهد نپذیرفتند و آقایان دکتر محمدرضا خسروی و دکتر مرتضی کاخی را پیشنهاد دادند که اعضا با هر دوی این بزرگواران موافقت کردند. پس از فوت مرحوم قهرمان در سال ۹۲ و علی باقرزاده در سال گذشته، دوباره تعداد اعضای هیئت امنای کاهش یافته و جای حداقل یک عضو دیگر در هیئت امنای خالی است تا تعداد اعضا به پنج نفر برسد. دکتر علوی، تنها عضو باقی مانده از اولین دوره، می‌گوید: «باید در اولین فرصت که بعد از سفر دکتر یاحقی به تهران تعیین شده است، کنار هم بنشینیم و عضو دیگر را انتخاب کنیم. در حال حاضر پیشنهاد من آقای سیدی است. باید ببینیم نظر بقیه اعضا چیست.»

اصرار نکردم.». دکتر یاحقی، دیگر عضو هیئت امنای آرامگاه شاعران خراسانی، سه شرط شاعر، خراسانی و شهیر بودن را که در اساسنامه آورده شده است، چنین توضیح می‌دهد: «این آرامگاه مخصوص شاعران است و نه نویسندگان، علما، پژوهشگران و... یعنی فرد باید حتماً شاعر باشد. شاعر هم کسی است که شخصیت شعری و ادبی او را این شورا تأیید کند؛ یعنی شهرت به شعر و شاعری داشته باشد، مجموعه چاپ کرده باشد و به هر حال هیئت امنای او را شاعر خراسان بدانند و قید خراسانی بودن هم وجود دارد؛ یعنی فقط شاعران خراسان در این مکان دفن می‌شوند. چه کسانی که در خراسان متولد شده‌اند و در حال حاضر در محل دیگری سکونت دارند و چه کسانی که پرورده خراسان هستند؛ یعنی در جای دیگر متولد شده‌اند اما در خراسان نشوونمویافته‌اند و به طور کلی به خراسانی بودن شهره هستند.»

بگویم «آرامگاه شاعران خراسان در طوس» نه مقبره الشعرا

با وجود گذشت حدود ۱۸ سال از آغاز فعالیت آرامگاه شاعران خراسانی در طوس، هنوز در آغاز گزارش نمی‌دانستیم آن را چه بنامیم. «مقبره الشعرا»، «آرامستان شعرا»، «آرامگاه شاعران»، این‌ها همه عناوینی است که تاکنون افراد مختلف عنوان کرده‌اند، اما نظر قطعی نیست. سیدی می‌گوید: «اینجا ابتدا به مقبره الشعرای خراسان و طوس معروف بود، اما بعد از مدتی گفتند در پیشگاه حکیم ابوالقاسم فردوسی بهتر است واژه فارسی استفاده کنید. بعد من یک بار گفتیم آرامستان شعرای طوس و گاه شعرای خراسان و چند نفری هم همین نام را تکرار کردند اما هنوز اسم دقیق ندارد و درباره نام آن باید هیئت امنای به نتیجه برسند و اسمی برگزینند تا در مکاتبات رسمی نیز از آن استفاده شود.». دکتر علوی نیز با اشاره به آخرین دست‌خط به جامانده از مرحوم قهرمان، برنامه آرامگاه شاعران خراسان در شهر طوس» تأکید می‌کند و می‌گوید: «در ابتدا چون قرار شد اینجا تنها به شاعران اختصاص یابد، نامش را «مقبره الشعرا» نهادند و در اولین اساسنامه هم همین نام آورده شده است، اما بعد از آن گفتند آرامستان شعرا، اما آرامستان خیلی جانفخته است. به نظر، آرامگاه شاعران خراسانی در شهر طوس، عنوان مناسب‌تری باشد که مرحوم محمد قهرمان بر روی پاکتی که سفارش کرده بودند پس از فوت، همسرشان در اختیار من بگذارد، نیز همین عنوان را نوشته‌اند.». دکتر یاحقی، عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی و همچنین عضو هیئت امنای آرامگاه شاعران

مکاتبه با اشاره به دستور مقام معظم رهبری، رونوشت متن اساسنامه برای خلوصی، مدیریت وقت میراث فرهنگی خراسان، ارسال می‌شود و ضمن معرفی هیئت امنای، با توجه به مقدور نبودن ارائه زمین در باغ آرامگاه فردوسی، از میراث فرهنگی درخواست می‌شود قطعه زمینی در بقعه هارونیه که حسین خدیوچم نیز در آنجا دفن است، در اختیار شاعران قرار گیرد. اما با توجه به قرار گرفتن هارونیه روی قلب شهر سلجوقی، میراث فرهنگی مطلقاً با این درخواست مخالفت می‌کند. سیدی می‌گوید: «باستان شناسان از جمله آقای لباف معتقد بودند که هارونیه قلب شهر است و نمی‌توان خاک آنجا را کند. باز هم برای اینکه حسن نیت خود را به شاعران نشان دهند، با گمانه زنی، تکه زمینی را جلوی هارونیه حفاری کردند و با کمتر از یک متر کندن خاک به ابنیه تاریخی خوردند و همان را بیشتر کردند که در نهایت همین مسجد- مدرسه از دل خاک بیرون آمد. بعد از آن شاعران درخواست دادند نزدیک‌ترین محل به آرامگاه فردوسی در اختیار آنان قرار گیرد که در نهایت محوطه فعلی که پیشخوان نامیده می‌شود، پس از گمانه زنی و پیدا نشدن آثار باستانی، در سال ۷۸ در اختیار شاعران قرار گرفت.»

افزایش تعداد اعضای هیئت امنای به ۷ نفر

دکتر علوی از پیوستن دکتر یاحقی به جمع هیئت امنای آرامگاه شاعران خراسانی در سال ۷۸ خبر می‌دهد و می‌گوید: «بعد از چند سال نامه‌ای نوشتیم که فردی از دانشگاه ادبیات برای اضافه شدن به هیئت امنای معرفی شود که دانشکده ادبیات، سال ۷۸ دکتر یاحقی را معرفی کرد و بعد از آن ایشان هم به جمع هیئت امنای اضافه شدند و تعداد اعضا به هفت نفر رسید که البته مدیر میراث فرهنگی شخصیت حقوقی بود.»

شاعر، خراسانی و شهیر بودن؛ ۳ شرط اصلی دفن در آرامگاه شاعران خراسانی در طوس

شاعر مشهور خراسانی بودن، سه شرط اساسی است که هیئت داوران، صلاحیت افراد برای دفن در آرامگاه شاعران خراسانی واقع در طوس را بر اساس آن بررسی می‌کنند. دکتر علوی می‌گوید: «من در ابتدا بر اساس برداشتم از آرامگاه هنرمندان سنپترزبورگ پیشنهاد دادم این آرامگاه به شاعران و هنرمندان بنام که سالیان عمر خود را در راه اعتلای هنر گذاشته‌اند، مثل محمدرضا شجریان و پرویز مشکاتیان و همچنین محققان و نویسندگان هم اختصاص یابد اما سایر اعضا مخالفت کردند و گفتند فقط مختص شاعران باشد و من هم دیگر

صحبت کردند. آقای خامنه‌ای هم توصیه‌نامه‌ای نوشتند و مدیریت و اختیار اینکه زمین کجا باشد و چه کسی دفن شود را به خود شاعران واگذار کردند. آقای قهرمان و دوستانشان نیز برای مدیریت آرامگاه شاعران خراسان در طوس، اساسنامه‌ای را می‌نویسند.»

متن اساسنامه آرامگاه شاعران خراسان در طوس

به منظور تجلیل و بزرگداشت شاعران، محققان و نویسندگان ممتاز خراسانی الاصل و همچنین آن دسته از شاعران، فضلان و پژوهندگانی که سالیان دراز عمر خود را در راه پیشرفت ادب و فرهنگ کشور، در سرزمین خراسان گذرانده‌اند، آرامگاه ویژه‌ای به نام «مقبره الشعرا» در محدوده محصوره آرامگاه امام محمد غزالی، واقع در پردیس بزرگ حکیم ابوالقاسم فردوسی، زیر نظر هیئت امنای اختصاص داده می‌شود. پیشنهادهای مطرح شده به شرح زیر است:

اول - اسامی هیئت امنای به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

محمد قهرمان: شاعر و محقق ارزشمند شعر فارسی در دوره صفوی، صاحب تألیفات و تحقیقات متعدد انتشار یافته

احمد کمال پور: شاعر و محقق سبک خراسانی ذبیح... صاحبکار: شاعر و مؤلف کتاب «شفق خوین»

علی باقرزاده: شاعر و نویسنده دکتر احمد علوی: استاد دانشگاه

مدیر میراث فرهنگی، به منظور همکاری‌های لازم جهت ارائه طرح‌های پیشنهادی آن اداره به مرکز امور محلی مربوط به مقبره الشعرا

دوم- سرپرستی هیئت امنای مقبره الشعرا را آقای محمد قهرمان عهده‌دار خواهند بود.

سوم- موافقت با محل دفن افراد و اجداد صلاحیت، در شمار وظایف هیئت امنای برای اکثریت از پنج نفر اعضای اصلی برای ارائه به اداره میراث فرهنگی خواهد بود.

چهارم- در صورت فوت یکی از اعضای اصلی، فرد دیگری با اتفاق آراء، به عنوان جانشین از طرف چهار عضو باقی مانده، تعیین و به اداره میراث فرهنگی خراسان معرفی خواهد شد.

پنجم- هیئت امنای تعهد همه‌گونه همکاری‌های صمیمانه لازم با اداره میراث فرهنگی خراسان، از قبیل مذاکرات و مشاوره‌های لازم در زمینه‌های ادبی و فرهنگی و تاریخی را می‌نماید.

این نامه در انتهای امضای پنج عضو رسیده است.

کشف مسجد- مدرسه جلوی هارونیه، پس از کندن زمین در خواستی شاعران

این آغاز سخن بود. پس از این بر اساس اسنادی که اکنون در دست دکتر احمد علوی است، اولین مکاتبه با سازمان میراث فرهنگی خراسان در تاریخ ۷ مرداد سال ۷۰ آغاز می‌شود. در این

«در ابتدا چون قرار شد اینجا تنها به شاعران اختصاص یابد، نامش را «مقبره الشعرا» نهادند و در اولین اساسنامه هم همین نام آورده شده است، اما بعد از مدتی گفتند آرامستان شعرا، اما آرامستان خیلی جانفخته است، به نظر، آرامگاه شاعران خراسانی در شهر طوس، عنوان مناسب‌تری باشد»